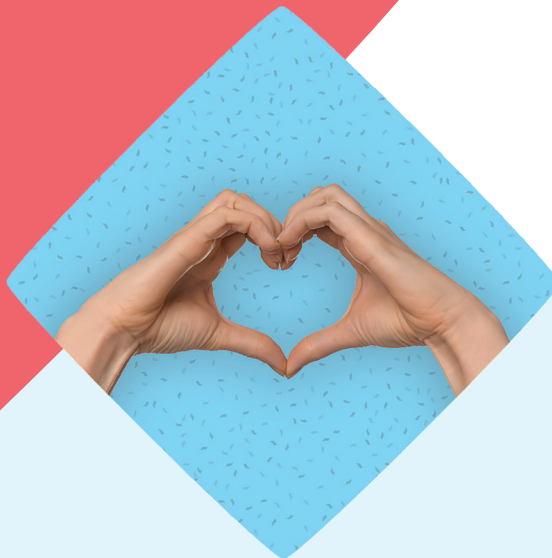

SPOKEN WORD

Uit liefde voor het vak

Helder communiceren en zowel kritisch als creatief denken. Als docent wil je dit soort 21^e-eeuwse vaardigheden op een leuke, toegankelijke manier bijbrengen aan je studenten. Dat kan door een Spoken-Word-tekst met ze te maken. Deze lesbrief vertelt je hoe!

WAT IS 'SPOKEN WORD'?

Spoken Word is een voordrachtskunst die nauw verweven is met poëzie en rap. Spoken Word Artists vertellen hun verhaal op ritmische wijze en soms onder begeleiding van een melodie. Doorgaans willen ze een boodschap of mening overbrengen die voor hen urgent is. Spoken Word gaat vele eeuwen terug. Het was bijvoorbeeld heel populair in het klassieke Rome en – al voor het schrift ontstond – bij oude Afrikaanse stammen. Hedendaags Spoken Word is sterk beïnvloed door zwarte intellectuelen en activisten uit de Amerikaanse burgerrechtenbeweging van de jaren 60 en 70. Mede hierdoor gaan veel teksten nog altijd over onrecht; over sociale, politieke, en economische ongelijkheid door racisme en discriminatie. Toch kan Spoken Word elk mogelijk onderwerp hebben. Van maatschappelijke tot persoonlijke en zelfs beroepsgerelateerde thema's.

WAAROM SPOKEN-WORD-TEKSTEN MAKEN IN JE LES?

In een democratische samenleving is het belangrijk dat mensen weloverwogen een eigen mening kunnen vormen. En dat zij in staat zijn deze op een aansprekende manier over te brengen; zorgvuldig verwoord, helder beargumenteerd en als het even kan met een persoonlijke *touch*. Dit vereist skills op het gebied van communicatie, zelfreflectie, kritisch denken en creativiteit. En dat zijn precies de vaardigheden die studenten trainen door Spoken-Word-teksten te maken. Een Spoken-Word-les heeft bovendien nóg een voordeel. Veel studenten zijn nooit aangespoord om hun artistieke kwaliteiten te ontdekken of ontwikkelen. Laat staan dat ze Spoken Word (of überhaupt kunst) zien als een serieus beroepsveld. Zoals het voorbeeld van Rachel Rumai Diaz in deze lesbrief bewijst, kan het dat echter wel degelijk zijn. Wellicht opent jouw les hen de ogen!

LEERDOEL De student leert zijn mening aansprekend te formuleren en over te brengen.

21^E-EEUWSE VAARDIGHEDEN Communiceren. Kritisch denken. Creatief denken.

AANTAL STUDENTEN Studenten werken alleen of in tweetallen.

TIJDSDUUR Eén lesuur voor inleiding en theorie. Een tweede lesuur voor het schrijven en voordragen van teksten. Eventueel een derde lesuur voor extra voordrachten.

WAT IS ER NODIG? Voor jou: deze lesbrief en voorbeelden van spoken-word-teksten (als video en/of audio, of een eigen voordracht).

Voor studenten: voor iedereen een eigen pen en papier.

Rachel inspireert als Spoken Word Artist

‘Dit werk maakt me gelukkig’

De Amsterdamse Rachel Rumai Diaz (31) is één van de voordrachtskunstenaars die hard aan de weg timmeren. En die anderen inspireert om ook met Spoken Word bezig te gaan. Dat laatste doet ze via gastlessen en workshops in heel Nederland, zowel voor jongeren als voor volwassenen.

Ze werd geboren in Nederland, verhuisde op haar tiende naar het geboorteland van haar Venezolaanse moeder en een jaar later naar de Verenigde Staten. Dat ze steeds een andere taal moest spreken, was geen probleem. “Spaans sprak ik thuis altijd al. En het Engels pikte ik razendsnel op.” In Amerika haalde de verlegen Rachel heel hoge cijfers, waardoor ze extra vakken mocht volgen. “Ik koos Rechten, vanuit mijn sterke rechtvaardigheidsgevoel, en Advanced Literature, omdat ik hield van taal en verhalen. Zo besprak ik als 11-jarige al volwassen poëzie en boeken. Ik bloeide helemaal op!”

Zelf teksten maken

Rond haar veertiende verhuisde Rachel terug naar Nederland. “De eerste jaren waren zwaar. Ik voelde hier heel veel negativiteit richting mensen uit migrantengezinnen. Zelf kreeg ik vmbo-advies toen men mijn Nederlands hoorde, dat door al die jaren in het buitenland natuurlijk wat stroever was geworden. Men keek niet verder dan dat, geloofde niet dat ik meer kon, negeerde mijn goede resultaten in de VS.” Was ze in Amerika uit haar schulp gekropen, nu kroop ze er weer in. “Ik zonderde me af met mijn discman, luisterde veel naar hiphop en R&B; naar de diepzinnige *rap lyrics* van bijvoorbeeld 2pac. Ik noteerde die teksten in een schriftje, zo mooi vond ik ze. En ik begon ook zélf teksten te maken, op elk vrij moment. Daar ben ik nooit meer mee opgehouden.”

Poëzie voordragen

“Veel migrantenouders verwachten dat hun kind arts of advocaat wordt”, zegt Rachel. “Of in ieder geval een beroep dat sociale status en financiële stabiliteit met zich meebrengt. En veel kinderen gaan daar automatisch in mee.” Zij ook. Via het hbo ging ze naar de universiteit. En met haar Rechten-diploma werkte ze jarenlang in de corporate wereld. “Maar dat paste niet bij me. Ik was niet gelukkig.” Echt blij werd ze alleen van schrijven. Op een dag, nu vier jaar geleden, volgde ze een poëzieworkshop en besloot ze haar eigen teksten voor te dragen tijdens een open-mic-avond. “Had ik nog nooit gedaan. Maar mensen reageerden heel enthousiast en ik vond het geweldig. Hier werd ik gelukkig van! Kort daarna nam ik ontslag. Spannend, want ging ik het nu financieel wel redden? Maar de volgende dag boekte al iemand een Spoken-Word-workshop bij me. En sindsdien heb ik als Spoken Word Artist voortdurend werk.”

Rachel werkte mee aan deze lesbrieff.

Meer weten over haar werk of contact met haar leggen? Ga naar www.rachelrumai.com.

AAN DE SLAG!

Vorbereiding

- Lees deze lesbrief goed door.
- Bedenk waarover je studenten precies een Spoken-Word-tekst moeten maken. Staat het ze vrij, doe je suggesties, geef je hun een kader? Je kunt bijvoorbeeld zeggen:
 - dat ze een stukje uit de praktijk van hun stage moeten behandelen, maar dat ze zelf mogen weten wélk stukje;
 - dat ze een onderwerp of vraagstuk uit de theorie moeten behandelen. Voordeel hiervan: zo verdiepen ze zich in die theorie;
 - dat ze over elk willekeurig onderwerp een Spoken-Word-tekst mogen maken, als ze er maar iets persoonlijks over kunnen zeggen. Waarover vinden zij dat mensen het meer moeten hebben, wat vinden zij dat anders kan en zou moeten in de wereld, wat raakt hen in de samenleving of in hun directe omgeving?

HOE KIEZEN STUDENTEN EEN ONDERWERP?

“Veel studenten vinden best lastig te bepalen wat zij belangrijk of urgent vinden en dus wat een goed onderwerp is voor hun Spoken Word-tekst. Daarom doe ik vaak een kernwaardenoefening met ze. Ik zet dan een lijst op het bord met tientallen voorbeelden van kernwaarden. Woorden als ‘lief’, ‘verantwoordelijk’, ‘succesvol’, ‘familie’ en ‘trouw’. Vervolgens vraag ik studenten om voor zichzelf een eigen lijst te maken van vijf kernwaarden; de woorden die het allerbelangrijkst zijn voor hén. Die mogen ze uit de lange lijst plukken of zelf bedenken. Zodra ze hierover nagedacht hebben en een selectie hebben gemaakt, weten ze net iets beter wat zij belangrijk vinden en wat voor hen een urgent onderwerp is.”

- Rachel Rumai Diaz

- Zorg dat elke student onderstaande stappenplan tot zijn beschikking heeft. Je kunt dat voor ze printen of digitaal naar ze toesturen.
- Verzamel alvast rapnummers (zoals die van **Awkasi** of **2pac**) en Spoken-Word- voordrachten (zoals die van **Amara van der Elst** of **Amanda Gorman**) om tijdens je introductie fragmenten van te laten zien.
- Bedenk alvast succescriteria voor hun Spoken-Word-tekst. Waar moet hun tekst aan voldoen, bijvoorbeeld qua verzorging, lengte en afwerking? Zorg bijvoorbeeld:
 - dat je studenten minimaal acht regels schrijven. Dat is al heel wat voor een eerste Spoken-Word-tekst onder tijdsdruk;
 - dat ze een onderwerp hebben dat voor hen belangrijk en urgent voelt (zie de tip van Rachel Rumai Diaz hierboven);
 - dat ze hun tekst **ritmisch schrijven**, dus met komma's, punten en andere leestekens op de juiste plek;
 - dat ze beeldspraak gebruiken. Leg uit wat beeldspraak is. Behandel daarbij drie vormen: **metaforen**, **vergelijkingen** en **personificatie**;
 - dat ze het belang zien van **intonatie** bij het daadwerkelijk voordragen van hun tekst.

Introductie

- Leg uit wat de bedoeling is van deze les. Wat gaan je studenten doen, waarom en hoeveel tijd krijgen ze? Wat is Spoken Word en wat zijn goede voorbeelden daarvan? Wie zijn bekende hedendaagse Spoken Word Artists? Je kunt hier deze lesbrief voor gebruiken, inclusief onderstaande tip over 'interesse wekken' en het verhaal van Rachel Rumai. En laat ze vooral fragmenten horen/zien!
- Bespreek de succescriteria voor Spoken Word-teksten met je klas. Misschien hebben zij nog zinvolle aanvullingen en toevoegingen! Neem één of meerdere fragmenten met ze door die je eerder al aan hen liet zien/horen. Vraag hun nu om extra te letten op ritme, beeldspraak en intonatie. Wat valt ze op?

HOE WEK JE INTERESSE?

"Je kunt aan de start van de les prima zeggen: 'Jullie gaan vandaag poëzie schrijven.' Grote kans wel dat je klas dan eerst een flinke zucht van verveling slaakt. Maar jij kunt hun interesse snel wekken! Hoe? Zelf vraag ik iedereen altijd eerst een woord te noemen dat hen omschrijft. Een kleur, land, object, eten, *whatever*. Daarna noem ik mijn woord: 'rap'. En vertel ik hoe ik vroeger veel luisterde naar rap, de teksten opschreef en uiteindelijk zelf zulke teksten begon te schrijven. Maar ook als je zelf niets met rap hebt, kun je vragen of zij rap luisteren, wat vaak het geval is, en vervolgens of zij weten wat 'rap' betekent, wat zelden iemand weet. Het antwoord is dat rap een acroniem is voor '*rhythm and poetry*'. Veel rappers waar ze naar luisteren, zijn dus eigenlijk dichters! En van sommige bekende rappers, zoals 2pac en Akwasi, zijn zelfs prachtige dichtbundels verschenen: verzamelingen van hun rapteksten. Zodra je dit vertelt, heb je de aandacht van je klas."

- Rachel Rumai Diaz

Productie

Met de stappen onder 'Introductie' vul je het eerste lesuur. In het tweede lesuur geef je een korte samenvatting en krijgen je studenten een halfuur de tijd om zelf een Spoken-Word-tekst van minimaal acht regels te schrijven. Dit doen ze met een pen of potlood op papier.

Presentatie

Vraag wie van je studenten hun tekst willen voordragen. Kies er enkele uit, afhankelijk van hoeveel tijd je nog over hebt in de les. Laat medestudenten op respectvolle wijze feedback geven, in het bijzonder over de punten 'urgentie', 'ritme', 'beeldspraak' en 'intonatie'. Geef zo nodig ook zelf feedback. Vraag na concrete intonatie-verbeterpunten bovendien of sprekers de tekst nog eens willen voorlezen.

Eventueel kun je al je studenten vragen om thuis met een mobieltje hun Spoken-Word-tekst op te nemen. Dat video- of audiobestand kunnen ze dan naar jou e-mailen. Jij kan die verzameling in een derde lesuur laten zien en bespreken. Of je kunt het in toekomstige lessen gebruiken om nieuwe studenten voorbeelden te geven. Als zij zien dat leeftijdsgenoten eerder Spoken-Word-teksten hebben gemaakt, wordt de drempel voor hen kleiner!